

dr hab. Anna Orlikowska, prof. AS
Wydział Sztuki Mediów
Akademia Sztuki w Szczecinie

Recenzja rozprawy doktorskiej pana mgr Jakuba Marii Mazurkiewicza zatytułowanej „Ostatnie pożegnanie. Pochówek bliskich w XXI wieku w Polsce” sporządzona w związku ze wszczęciem przez Radę Dyscypliny Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie postępowania o nadanie stopnia doktora w dziedzinie sztuki, w dyscyplinie - sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki.

Podstawowe dane o doktorancie

Mgr Jakub Maria Mazurkiewicz [REDACTED] Jest absolwentem Wydziału Grafiki Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie, gdzie w roku 2012 obronił z wyróżnieniem dyplom magisterski. Od 2013 roku pracuje na Wydziale Zarządzania Kulturą Wizualną w macierzystej uczelni.

W swojej działalności zajmuje się projektowaniem, sztuką, organizowaniem przedsięwzięć społecznych i kulturalnych oraz dydaktyką.

Zarys sylwetki twórczej

Ważną cechą działań mgr Jakuba Marii Mazurkiewicza jest praktyka oparta na współdziałaniu, pracy zespołowej, kreowaniu sytuacji partycypacyjnych, zainteresowaniu problemami lokalnej społeczności oraz znajdowaniu atrakcyjności w miejscach i sytuacjach pozornie nieciekawych, nudnych. Jak sam podkreśla w portfolio, takie przedsięwzięcia od czasów studiów wyznaczają kierunek jego rozwoju twórczego. Zauważył on już dość wcześnie, iż efekty pracy zespołowej przynoszą o wiele więcej korzyści, niż tylko zsumowanie ilości osób w ramach prostej arytmetyki, ponieważ zachodząca między poszczególnymi osobami interakcja – „kumulacja energii” wytwarza dodatkowe, zwielokrotnione korzyści. Już podczas studiów na warszawskiej Akademii Sztuk Pięknych mgr Jakub Maria Mazurkiewicz zaangażował się w działania społeczno-artystyczne, takie

jak: otwarcie wraz z grupą studentów z różnych Wydziałów studenckiej Galerii Turbo oraz zorganizowanie w niej kilkunastu wydarzeń: wystaw, spotkań dyskusyjnych, pokazów. Drugim istotnym projektem był portal internetowy Gablota Krytyki – platforma internetowa publikująca teksty studentów i absolwentów warszawskiej ASP, dla których ważnym elementem były debaty dotyczące relacji sztuki z życiem społecznym.

Podsumowaniem doświadczeń działań studenckich o charakterze społeczno-artystycznym, spajającym oraz aktywizującym środowisko akademickie, była magisterska praca dyplomowa Jakuba Marii Mazurkiewicza – Pracownia Struktur Mentalnych. Dyplom został przygotowany wspólnie z Łukaszem Izerskim. Formalnie został on obroniony w 2012 roku w Pracowni Animacji prof. Hieronima Neumanna i Pracowni Ilustracji prof. Zygmunta Januszewskiego. Nie dość, że miał on dwóch promotorów, to został przygotowany wspólnie z drugim studentem, co jest niezgodne z tradycyjnymi zasadami dyplomowania, według których prace dyplomowe powinny powstawać indywidualnie. Po obronie został on wybrany do wystawy *Coming Out. Najlepsze dyplomy ASP w Warszawie 2012*, gdzie został wyróżniony nagrodą warszawskich instytucji sztuki (Zachęta Narodowa Galeria Sztuki, Centrum Sztuki Współczesnej, Muzeum Sztuki Nowoczesnej).

Poniżej zamieszczam opis pracy dyplomowej zamieszczony na stronie internetowej projektu *Coming Out*:

„W roku akademickim 2011/12 założyliśmy w Akademii Pracownię Struktur Mentalnych – samozwańczą pracownię dyplomującą, w której obroniliśmy się w październiku 2012 roku. Jej głównym zadaniem było szlifowanie naszych (i innych studentów współpracujących z pracownią) postaw. Program pracowni został oparty na rozwijaniu własnych umiejętności i przekraczaniu ograniczeń poprzez pracę w grupie, w kontakcie z rzeczywistymi problemami. Były to problemy, z którymi stykaliśmy się w najbliższym otoczeniu – na uczelni oraz ogólniejsze sprawy dotyczące każdego człowieka.(...) Działania pracowni, wychodzące częstokroć poza ustalony schemat relacji student-profesor, spotykały się z oporem.(...) Naszym celem było poszerzenie ram, a nie działanie w ich obrębie.”

Poniżej zamieszczam komentarz jednego z promotorów dyplomu, prof. Hieronima Neumanna:

„Podwójny dyplom Łukasza Izerta i Kuby Mazurkiewicza powstał z niezgody na bezmyślność, arogancję, chamstwo, konformizm i bylejakość dnia codziennego, także z niezgody na pewne aspekty sztuki współczesnej i nie najlepszy stan szkolnictwa artystycznego. (...) Łukasz i Kuba na kilkanaście miesięcy przed dyplomem pisali artykuły problemowe, wydawali publikacje, tworzyli forum dyskusyjne i toczyli polemiki wnoszące ferment w mury uczelni. Później zaś przez rok szukali artystycznych form i środków do wyrażenia swoich idei za pomocą obrazu. W rezultacie stworzyli podwaliny intrygującego programu, który może być kontynuowany w przyszłości.”

W roku akademickim 2013/14 Pracownia została zaproszona na Wydział Zarządzania Kulturą Wizualną. Mgr Jakub Maria Mazurkiewicz od 2013 roku pracuje jako asystent na tymże Wydziale, kontynuując prowadzenie Pracowni w nowej odsłonie. PSM od tej pory działa na dwóch płaszczyznach: dydaktycznej oraz badawczo-aktywistycznej. Pracowniany kurs polega na nauce przemyślanego stosowania narzędzi artystycznych w działaniach społecznych i badaniach wizualnych. Drugi obszar zainteresowań PSM to przedsięwzięcia na styku działalności społecznej i artystycznej. Charakterystycznym dla Pracowni Struktur Mentalnych sposobem pracy jest wybór tematu, dla którego rozwinięcia poszukuje się w najbliższym otoczeniu.

Od czasu rozpoczęcia pracy dydaktycznej mgr Jakub Maria Mazurkiewicz cały czas jest zaangażowany w działalność na rzecz społeczności akademickiej. Projekty te są realizowane wraz ze studentkami i studentami i przyjmują postać wydawnictw, popularnych później w środowisku Akademii. Najważniejsze tego typu projekty to: *Przewodnik 2.0* (studencki przewodnik od studentek dla studentek warszawskiej ASP, 2019), *Kurs antydyskryminacyjny* (zestaw filmów kursowych na stronie kursownik.pl, 2020), *Samoruch* (wraz z Jakubem Banasiakiem, magazyn wydawany przez studentki Wydziału Zarządzania Kulturą Wizualną, 2021)

Równoległe z pracą na Akademii mgr Jakub Maria Mazurkiewicz organizuje lub współorganizuje warsztaty projektowe dla amatorów: uczniów szkół, seniorów, mieszkańców wybranych miejsc. Warsztaty są elementem procesów projektowania partycypacyjnego.

Za główny obszar zawodowy mgr Jakub Maria Mazurkiewicz uznaje projektowanie, ze względu na jego użytkowy i funkcjonalny charakter oraz jako efekt nasilających się wątpliwości dotyczących możliwości społecznego oddziaływania sztuki. Od 2012 roku mgr Jakub Maria Mazurkiewicz opracował sam lub w zespołach wiele projektów książek, serii wydawniczych, wystaw i identyfikacji wizualnych. Ma na koncie dużo sukcesów: jest laureatem konkursów i uczestnikiem wystaw w dziedzinie projektowania graficznego (Dobry Wzór, Polish Graphic Design Awards, Projekt Roku). Do wartych wymienienia projektów niewątpliwie należy realizacja, w ramach współpracy ze studium Czosnek Tymka Borowskiego, książki towarzyszącej polskiemu pawilonowi na Biennale Architektury w Wenecji w 2012 roku oraz realizacja identyfikacji wizualnej: *Trouble in Paradise* – projektu graficznego plakatu, książki, strony internetowej i elementów graficznych wystawy w Pawilonie Polskim na 17. Międzynarodowej Wystawie Architektury w Wenecji w 2021 roku.

Z projektów artystycznych mgr Jakuba Marii Mazurkiewicza na uwagę zasługują instalacje badawcze, jak sam określa je autor. Są to projekty tworzone w ramach uczestnictwa w wystawach problemowych, takich jak na przykład organizowany przez Muzeum Sztuki Nowoczesnej w Warszawie festiwal *Warszawa w Budowie* lub festiwal *Nowe Ciepło* organizowany w Nowym Mieście Lubawskim. Prace te powstają w duecie (np. z Łukaszem Izerskim, Janem Wiśniewskim) i przyjmują formę przestrzennych instalacji wykorzystujących różne media, w których poruszana jest jakaś społeczna problematyka: np. dotycząca zmian w polskim budownictwie mieszkaniowym lub też dawnych sposobów przechowywania i transportowania żywności na wsi. W projektach tych widać konsekwentną realizację postawy twórczej, która doprowadziła mgr Jakuba Marię Mazurkiewicza do wystawy będącej częścią artystyczną jego doktoratu.

Warto wymienić, że mgr Jakub Maria Mazurkiewicz jest również dwukrotnym stypendystą Ministra Kultury (2011, 2016).

Poniżej znajduje się pełny wykaz prac dydaktycznych, projektowych, artystycznych, nagród, stypendiów oraz wystaw z lat 2012-21 świadczący o jego imponującym dorobku twórczym:

Wykaz prac dydaktycznych, projektowych, artystycznych:

2022

Wino znad Wisły, projekt graficzny i skład książki naukowej, z serii *Studia z historii wina w Polsce*, wydawca Stowarzyszenie Historyków Sztuki

Skrajobraz, projekt graficzny identyfikacji i plakatu do wystawy grupy PROLOG+1 w ZODIAKU Warszawskim Pawilonie Architektury

2021

Fyrtle, projekt typograficzny i edytorski przewodnika po poznańskich dzielnicach, wydawca Miasto Poznań we współpracy z Towarzystwem Krajoznawczym Krajobraz

Katyń. Pro Memoria, projekt typograficzny i edytorski książki, wydawca Centrum Polsko-Rosyjskiego Dialogu i Porozumienia

Marsz pamięci 22 lipca 2021, projekt identyfikacji wizualnej, publikacji i warstwy typograficznej wystawy plenerowej, organizator Żydowski Instytut Historyczny im. Emanuela Ringelbluma

75 lat PWM, współpraca Hanna Mazurkiewicz, Sara Francuz, projekt przestrzenny oraz graficzny wystawy plenerowej zorganizowanej przez Polskie Wydawnictwo Muzyczne, ekspozycja w Galerii Kordegarda w Warszawie

Witaj w świecie bez architektów, projekt typograficzny i edytorski książki Jakuba Szczęsnego, wydawca Muzeum Sztuki Nowoczesnej w Warszawie

Sala notacji, projekt graficzny części wystawy *Zawołani po imieniu* organizowanej przez Instytut Pileckiego

Fundacja Druga Strona Lustra, projekt logotypu i identyfikacji wizualnej fundacji

Rabin wraca na Muranów, projekt graficzny jednodniówki, wydawca Żydowski Instytut Historyczny im. Emanuela Ringelbluma

„Miejsce” nr 7, projekt graficzny i skład rocznika naukowego, wydawca Akademia Sztuk Pięknych w Warszawie

Winnice i wino, współpraca Łukasz Walendziuk, projekt graficzny i skład książki naukowej, z serii *Studia z historii wina w Polsce*, wydawca Stowarzyszenie Historyków Sztuki

Ciało, współpraca Tomasz Gajewski, Jonasz Mazurkiewicz, klip wideo do utworu *Cokolwiek* zespołu Polskie Znaki

<http://ri.pl/88jm3m3d2021>, współpraca Łukasz Walendziuk instalacja wideo

Miasto 2021 – Miasto 2083, współpraca Sara Francuz, interaktywna makieta

Wzornik alternatywnych symboli śmierci dla branży pogrzebowej, olejny dyptyk na płótnie, 300 cm × 150 cm i 30 cm × 30cm

Gala wręczenia nagrody im. Jana Karłowicza i Poli Nireńskiej, identyfikacja wizualna wydarzenia organizowanego przez Żydowski Instytut Historyczny im. Emanuela Ringelbluma

Związani historią, identyfikacja wizualna wydarzenia organizowanego przez Żydowski Instytut Historyczny im. Emanuela Ringelbluma

Polska Józefa Hena, identyfikacja wizualna wydarzenia organizowanego przez Żydowski Instytut Historyczny im. Emanuela Ringelbluma

Magazyn „Samoruch”, współautor Jakub Banasiak, opieka dydaktyczna i dyrekcja artystyczna magazynu wydanego przez studentki Wydziału Zarządzania Kulturą Wizualną

Kurs antydyskryminacyjny, opieka dydaktyczna i dyrekcja artystyczna zestawu filmów kursowych na stronie kursownik.pl

2020

Trouble in Paradise, projekt graficzny identyfikacji wizualnej, plakatu, książki, strony internetowej i elementów graficznych wystawy w Pawilonie Polskim na 17. Międzynarodowej Wystawie Architektury w Wenecji

Podsumowanie Roku Moniuszki, współautorzy Michał Drabik, Tomasz Gajewski, Łukasz Izert, Łukasz Walendziuk, animowany spot i projekt graficzny katalogu, wydawca Polskie Wydawnictwo Muzyczne

Gabinet Ladosa, współautor Łukasz Izert, projekt ekspozycji izby pamiątkowej w Ambasadzie RP w Bernie w Szwajcarii

Prawdziwa cywilizacji śmierci, projekt graficzny okładki „Magazynu Kontakt”, nr 42

Pionierki. Kobiety w edukacji i nauce, projekt przestrzenny systemu wystawienniczego i graficzny wystawy plenerowej, identyfikacji wizualnej, plakatu, zaproszenia, ilustracji dla Instytutu Studiów Kobiety

Clearance, współautor Michał Drabik, projekt layoutu i edycji publikacji

<https://rzezba-oronsko.pl/>, projekt funkcjonalności i doświadczeń użytkownika strony internetowej Centrum Rzeźby Polskiej w Orońsku

Antoni Krauze, projekt graficzny boks filmowego, wydawca Polski Instytut Sztuki Filmowej

Zawołani po imieniu, współpraca Michał Drabik, Łukasz Izert, Łukasz Walendziuk, projekt graficzny publikacji do wystawy zorganizowanej przez Instytut Pileckiego

Magazyn „DOBRO”, współautor Jakub Banasiak, opieka dydaktyczna i dyrekcja artystyczna magazynu wydanego przez studentki Wydziału Zarządzania Kulturą Wizualną

W koronie, współautor Piotr „Puldzian” Plucienniczak, warsztaty projektowe, dyrekcja artystyczna i opieka dydaktyczna nad przygotowaniem publikacji przez studentki Pracowni Struktur Mentalnych

2019

„Miejsce” nr 4, projekt graficzny i skład rocznika naukowego, wydawca Akademia Sztuk Pięknych w Warszawie

Wino i historia, projekt graficzny i skład książki naukowej, z serii *Studia z historii wina w Polsce*, wydawca Stowarzyszenia Historyków Sztuki

Rozwiązywanie problemów, komiks, „Magazyn Kontakt”, nr 39

Podwójnie wolne 2.0, współautorzy Łukasz Izert, Łukasz Walendziuk, Michał Drabik, projekt mobilnej wersji wystawy plenerowej dotyczącej uzyskania przez Polki praw wyborczych w 1918 roku

Przewodnik 2.0, redakcja i opieka dydaktyczna nad studenckim przewodnikiem od studentek dla studentek warszawskiej ASP, wydawca Akademia Sztuk Pięknych w Warszawie

Moniuszko, współautor Łukasz Walendziuk, projekt graficzny i edytorski katalogu wydanego z okazji Roku Moniuszki, wydawca Polskie Wydawnictwo Muzyczne

Opowiadanie historii lokalnych, warsztaty projektowe i identyfikacja graficzna działania społecznego w warszawskich dzielnicach Włochy i Ochota, organizator Fundacja Stocznia

Bliska Wola. Historia lokalna, projekt mobilnej wystawy o historii warszawskiej dzielnicy Wola, ekspozycja w Otwartej Kolonii Wolskiego Centrum Kultury, organizator Fundacja Stocznia

Seria książek przygodowych, projekt layoutu serii książek przygodowych dla młodzieży Wydawnictwa Polarny Lis

2020, współautorzy Michał Drabik, Łukasz Walendziuk, projekt graficzny kalendarza na rok 2020 dla Biura Niepodległa

Hol Instytutu Pileckiego w Berlinie, współpraca Michał Drabik, pierwsze miejsce w konkursie na aranżację holu i szatni siedziby Instytutu Pileckiego w Berlinie

Realizacja planów, komiks, „Magazyn Kontakt”, nr 40

Maria Curie, moja matka, projekt graficzny książki, wydawca Muzeum Marii Skłodowskiej-Curie w Warszawie i Musée Curie w Paryżu

Ku nowoczesności. Kresy Niepodległe 1919–1939, współpraca Łukasz Walendziuk, Michał Drabik, projekt graficzny plakatu, książki oraz wystawy plenerowej (wraz z aranżacją przestrzenną) w Domu Spotkań z Historią w Warszawie

Szlakiem trzech wyznań po Gminie Lichnowy, projekt graficzny mapy i wystawy plenerowej Towarzystwa Krajoznawczego Krajobraz

2018

Animacja w Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie, współautor Łukasz Walendziuk, projekt graficzny i edytorski książki, wydawca Akademia Sztuk Pięknych w Warszawie

Seminarium Dłużewskie 2, projekt graficzny i skład książki naukowej, wydawca Akademia Sztuk Pięknych w Warszawie

Polacy wyjaśniają przeszłość, projekt plakatu do spektaklu Wojtka Ziemińskiego w Nowym Teatrze w Warszawie

Podwójnie wolne, współautorzy Łukasz Izert, Łukasz Walendziuk, Michał Drabik, projekt ekspozycji i identyfikacji wizualnej wystawy plenerowej dotyczącej uzyskania przez Polki praw wyborczych w 1918 roku

Historia choroby, komiks, „Magazyn Kontakt”, nr 38

Paszporty, współautor Łukasz Izert, współpraca Łukasz Walendziuk, Michał Drabik, projekt mobilnej wystawy, przygotowanej przez Instytut Pileckiego, dotyczącej grupy Ładosia

Skarpa, warsztaty projektowe, dyrekcja artystyczna i opieka dydaktyczna nad przygotowaniem publikacji o warszawskiej skarpie wydanej przez studentki Pracowni Struktur Mentalnych

Wybieram swój sport, współautorzy Łukasz Walendziuk, Michał Drabik, projekt graficzny, edytorski i ilustracje serii książkowej dla dzieci dotyczącej sportu, wydawca Wydawnictwo Polarny Lis

Kolej rzeczy, komiks, „Magazyn Kontakt”, nr 37

Powrót do Maa, projekt plakatu i identyfikacji wizualnej spektaklu Macieja Buchwalda

Ożywione obrazy. Polska Niepodległa, współpraca Łukasz Walendziuk, Michał Drabik, opracowanie graficzne serii zeszytów edukacyjnych wydanych przez Wytwórnę Filmów Dokumentalnych i Fabularnych w Warszawie

Szczęście, projekt graficzny plakatu i druków ulotnych do filmu Macieja Buchwalda

Koszulki. Warsztat projektowy, współpraca Michał Drabik, opracowanie koncepcji oraz przeprowadzenie warsztatów projektowych polegających na stworzeniu z uczniami Bednarskiej Szkoły Realnej wzorów koszulek oraz opracowanie graficzne powstałych szkiców

User experience, komiks, „Magazyn Kontakt”, nr 36

Zobacz swój MAL, współpraca Michał Drabik, opracowanie koncepcji oraz przeprowadzenie warsztatów projektowych polegających na stworzeniu projektu neonu dla Miejsca Aktywności Lokalnej „Studnia” w Warszawie

2017

Żuławskie domy podcieniowe, współautor Jan Wiśniewski, opracowanie kuratorskie i wizualne ekspozycji dotyczącej domów podcieniowych

Żuławy i ich mieszkańcy, projekt graficzny, opracowanie funkcjonalne i graficzne strony internetowej (zulawy.krajobraz.org) o społeczności i specyfice Żuław

Sąsiedzi sąsiadom, opracowanie graficzne i przestrzenne wystawy plenerowej w warszawskiej dzielnicy Ulrychów

2018, współautorzy Michał Drabik, Łukasz Walendziuk, Tymoteusz Mazurkiewicz, projekt graficzny kalendarza i druków ulotnych na stulecie odzyskania przez Polskę niepodległości

Ping Pong, współautorzy Emilia Bravo, Zuzanna Kramarz, Agata Ostrowska, Franciszek Smoręda, Aniela Starzyńska, Aleksandra Szczęsa, Antonina Ulatowska, Zuzanna Wilska, Lidia Wiśniewska, projekt społeczno-artystyczny zrealizowany metodą projektowania partycypacyjnego z grupą studentów, opracowanie wizualne i przestrzenne stołu do gry w ping-ponga i wykonanie funkcjonalnego prototypu w pełnej skali

Ucieczka z biedy, współpraca Łukasz Walendziuk, opracowanie graficzne identyfikacji wizualnej oraz projekt ekspozycji wystawy przygotowanej przez redakcję Magazynu Kontakt w przestrzeni warszawskiej Spółdzielni Krzak

Ziele na kraterze. Tędy i owędy, współautorzy Michał Drabik, Łukasz Walendziuk, projekt graficzny i skład wznowienia dwóch utworów Melchiora Wańkowicza w postaci lektury szkolnej, wydawca Wydawnictwo Polarny Lis

Fukier i wino, współpraca Łukasz Walendziuk, projekt graficzny i skład książki naukowej, z serii *Studia z historii wina w Polsce*, wydawca Stowarzyszenia Historyków Sztuki

Przedstaw się, warsztaty projektowe, opracowanie koncepcji i przeprowadzenie warsztatów projektowych oraz wystąpienie dotyczące projektowania partycypacyjnego podczas *I Forum Edukacji Realnej*

Targówek mówi, współautorzy Jan Wiśniewski, Łukasz Walendziuk, Tomasz Kaczor, warsztaty projektowe z mieszkańcami, opracowanie graficzne społecznej mapy dzielnicy, strony internetowej – bazy historii społecznej, serii tablic na szlaku turystycznym

Nauka, plakat, identyfikacja wizualna oraz plansze filmu krótkometrażowego w reżyserii Emi Buchwald

MiaSto Dąbrowa, opracowanie narzędzia badawczego do sprawdzania preferencji mieszkańców Dąbrowy Górniczej dotyczących przestrzeni publicznej, projekt przestrzenny i graficzny wystawy plenerowej

PAY ME, współautor Łukasz Izert, opracowanie koncepcji i przeprowadzenie warsztatów dla uczestników konferencji Element Talks

Logo Lasek, współpraca Tomasz Kaczor, opracowanie koncepcji oraz przeprowadzenie warsztatów polegających na stworzeniu w sposób partycypacyjny z mieszkańcami wsi Laski, księgi inspiracji dla planowanego logotypu wsi

Magazyn „Poza”, współautorzy Jakub Banasiak, Łukasz Izert, Emilia Bravo, Zuzanna Kramarz, Agata Ostrowska, Franciszek Smoręda, Aniela Starzyńska, Aleksandra Szczęsna, Antonina Ulatowska, Zuzanna Wilska, Lidia Wiśniewska, opieka dydaktyczna i dyrekcja artystyczna magazynu wydanego przez studentów Wydziału Zarządzania Kulturą Wizualną

System edukacyjny, komiks, „Magazyn Kontakt”, nr 35

Analiza gniewu, komiks, „Magazyn Kontakt”, nr 34

Marzenia o lataniu, współautorzy Łukasz Izert, Eryk Nowak, Łukasz Walendziuk, opracowanie koncepcji ekspozycji i projekt graficzny wystawy z okazji 90-lecia Aeroklubu Warszawskiego w Domu Spotkań z Historią w Warszawie

Atlas osobliwości Wrocławia, współautor Łukasz Izert, opracowanie koncepcji oraz przeprowadzenie warsztatów projektowych polegających na zaprojektowaniu z mieszkańcami Wrocławia atlasu z zestawem miejskich osobliwości

Utopie codzienności / Everyday utopias, współautorki Marta Lissowska, Martyna Wyrzykowska, Natalia Szelaąg, projekt graficzny książki, wydawca Fundacja Inna Przestrzeń

First We Feel Then We Fall, projekt graficzny książki habilitacyjnej Jakuba Wróblewskiego

2016

Ursus. To tutaj wszystko się zaczęło, współautor Łukasz Izert, projekt typograficzny i graficzny książki, wydawca dzielnica Ursus w Warszawie

Kierunek zwiedzania, współpraca Łukasz Izert, Marta Lissowska, koncepcja i przeprowadzenie warsztatów projektowych dotyczących identyfikacji miejsca i nawigacji przestrzennej w szkole średniej oraz opracowanie na ich podstawie graficznego systemu identyfikacji przestrzennej

MiaSto Dąbrowa, współpraca Marta Lissowska, Jan Mencwel, koncepcja i przeprowadzenie warsztatów projektowania mapy społecznej oraz projekt graficzny strony internetowej i plakatu

Z kamerą wśród śmieci, logotyp, typografia, plakat, animacje

polarnylis.pl, projekt graficzny strony internetowej Wydawnictwa Polarny Lis

towarzystwokrajobraz.pl, projekt graficzny strony internetowej Towarzystwa Krajoznawczego Krajobraz

Fale feminizmu, komiks, „Magazyn Kontakt”, nr 33

Odkrycie istoty, komiks, „Magazyn Kontakt”, nr 32

Gdyński Mapownik Społeczny, współautorzy Łukasz Izert,

Jan Mencwel, Jan Wiśniewski, element działań rewitalizacyjnych w Gdyni, opracowanie graficzne serii map i systemów identyfikacji przestrzennej gdyńskich dzielnic, projekty wykonane w sposób partycypacyjny przy udziale amatorów

Nowa Towarowa, współautor Łukasz Izert, projekt graficzny identyfikacji wizualnej, strony internetowej, plakatów oraz opracowanie animacji dla programu przebudowy ulicy Towarowej w Warszawie

Mali architekci, współpraca Marta Lissowska, koncepcja i przeprowadzenie warsztatów projektowych dotyczących przestrzeni publicznej dzielnicy Wilanów w Warszawie

Uwaga rozproszona, logotyp audycji radiowej

Święto wina 2016, projekt identyfikacji festiwalu Święto Wina 2016 w Janowcu nad Wisłą

Warszawa-Skierniewice, współpraca Jan Wiśniewski, organizacja spaceru badawczego po mieście Skierniewice

Świadkowie pokoju, współautor Łukasz Izert, projekt graficzny książki, wydawca Klub Inteligencji Katolickiej

Lepsza zmiana, projekt okładki „Magazynu Kontakt”, nr 31

Anatomia Państwa, komiks, „Magazyn Kontakt”, nr 31

2015

Ursus. Spacer w czasie, współautor Łukasz Izert, opracowanie graficzne aplikacji mobilnej oraz elementów promocyjnych społecznego spacerownika po dzielnicy Ursus w Warszawie przygotowanego przez artystkę Jaśminę Wójcik

Centrum Kultury Wola, współautor Łukasz Izert, logotyp, elementy identyfikacji wizualnej i projekt strony internetowej

Dom Sąsiedzki przy ul. Młynarskiej w Warszawie, współautorzy Łukasz Izert, Eryk Nowak, projekt koncepcyjny i funkcjonalny wnętrza oraz projekty mebli i dedykowanych elementów wyposażenia wnętrza

Miejsce. Studia nad sztuką i architekturą polską XX i XXI wieku, współpraca Łukasz Izert, projekt typograficzny i graficzny czasopisma, projekt identyfikacji wizualnej i strony internetowej

Poradnik katorożdzica, współautorka Hanna Mazurkiewicz, Ziuk Mazurkiewicz, ilustracje do tekstu *Poradnik katorożdzica* Hanny Mazurkiewicz, „Magazyn Kontakt”, nr 29

Oś życia, komiks, „Magazyn Kontakt”, nr 29

Prawdopodobieństwo wspólnoty, komiks, „Magazyn Kontakt”, nr 30

Trwa budowa. Warszawa oczami mieszkańców 1945–2015, współautorzy Łukasz Izert, Wojciech Cichecki, opracowanie graficzne, funkcjonalne i konsultacja merytoryczna wystawy o procesie odbudowy Warszawy

Tarchomin. Moje miejsce na mapie, współautorzy Łukasz Izert, Jan Mencwel, Jan Wiśniewski, opracowanie graficzne mapy warszawskiej dzielnicy Tarchomin, projekt wykonany w sposób partycypacyjny, przy udziale amatorów, mieszkańców dzielnicy podczas warsztatów plastycznych

W poszukiwaniu Napoleona, współautor Łukasz Izert, spot animowany reklamujący wystawę powarsztatową

W poszukiwaniu Napoleona, współautor Łukasz Izert, warsztaty projektowe w dwóch warszawskich liceach: Żmichowskiej i Sempołowskiej zakończone wydaniem serii plakatów dotyczących epoki napoleońskiej i wystawą podsumowującą na Zamku Królewskim w Warszawie

BOX – Badanie Oddziaływania na Kapitał Społeczny, współautor Łukasz Izert, spot animowany

Historia tożsamości, komiks, „Magazyn Kontakt”, nr 28 301

2014

Seria wydawnicza Fundacji Kultura Miejsca, współautorka Hanna Mazurkiewicz, projekt typograficzny, edytorski i graficzny książek serii naukowej, wydawca Fundacja Kultura Miejsca

Magdalena Starska, współpraca Hanna Mazurkiewicz, opracowanie graficzne i edytorskie albumu prac Magdaleny Starskiej

Dobre uczynki, komiks, „Magazyn Kontakt”, nr 26

Komunikacja publiczna, komiks, „Magazyn Kontakt”, nr 27

Marsz pamięci, współautor Łukasz Izert, animowany spot filmowy reklamujący *Marsz Pamięci* organizowany przez Żydowski Instytut Historyczny

Przewodnik dla studentów od studentów Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie, współautorzy Michał Drabik, Łukasz Izert, Michalina Izert, Hanna Mazurkiewicz, redakcja i projekt graficzny publikacji

Szydłowiec. Subiektywny przewodnik, współautorzy Łukasz Izert, Jan Mencwel, projekt mapy opracowany metodą partycypacyjną

Pożegnanie Sezamu, współautor Łukasz Izert, akcja przygotowana przy okazji zamykania supermarketu Sezam w Warszawie – pokaz filmu, wywiady z klientami, oficjalne zamknięcie

Przejawy filantropii, komiks, „Magazyn Kontakt”, nr 25

Kola Gospodyń Wiejskich. Nie tylko od kuchni, współpraca Łukasz Izert, projekt mobilnej wystawy, 2014

2013

„Akcje”, współpraca Michał Drabik, Łukasz Izert, Hanna Mazurkiewicz, projektowanie graficzne i redakcja kilkunastu jedniodniówek wydawanych w ramach działań Galerii Praca

Poldon, współautor Łukasz Izert, Michał Drabik, seria filmowych kolaży, komiksy i grafiki prezentowane w internecie, warsztaty plastyczne w Galerii Praca w Warszawie

Identyfikacja wizualna Fundacji Kultura Miejsca, znak graficzny, strona internetowa, druki ulotne, przedmioty reklamowe

rastergallery.com, współpraca Tymek Borowski, projekt graficzny i zaprogramowanie strony internetowej Galerii Raster

Seria gifów w portalu Nowe Peryferie, rysunek, cykliczna publikacja sześciu komentarzy w postaci animowanych gifów w portalu idei Nowe Peryferie

Making The Walls Quake as if They Were Dilating with the Secret Knowledge of Great Powers, współpraca Tymek Borowski, projekt graficzny książki towarzyszącej polskiemu pawilonowi na Biennale w Wenecji

Między, współpraca Łukasz Izert, projekt graficzny albumu zdjęć Andrzeja Świetlika pracy *Między* Stanisława Drózdza

„Głos Stocznii”, projekt graficzny magazynu Fundacji Badań i Innowacji Społecznych Stocznia

„Mały przegląd”, projekt graficzny gazety

Siedem dni w świecie sztuki, projekt graficzny książki wydanej przez Galerię Propaganda

artykoc.tv, współautor Łukasz Izert, seria filmowych wywiadów z artystami, między innymi: Janem Mioduszewskim, Mirosławem Bałką oraz relacje z wystaw dla czeskiej telewizji internetowej artykoc.tv

Udział w wystawach zbiorowych i indywidualnych:

2021

Wyrobrażenia funeralna. Wobec polskiego prawa pogrzebowego 1959–2021, wystawa indywidualna, galeria Dizajn BWA Wrocław, Wrocław

2019

Metr od Sztuki, wystawa zbiorowa, Metro Warszawskie, Warszawa

Współ, wystawa pracowni projektowej Zespół Współ, Instytut Dizajnu, Kielce

2018

Save or delete, Jerusalem Design Week 2018, wystawa zbiorowa, Bezeq Building, Jerozolima

Wars/zawa, Torino Graphic Days 2018, zbiorowa wystawa projektowania graficznego, Turyn

Pracownia Animacji na Wydziale Grafiki ASP w Warszawie, wystawa zbiorowa, Galeria Salon Akademii, Warszawa

Zygmunt Januszewski & Pracownia Ilustracji, wystawa zbiorowa, Galeria Salon Akademii, Warszawa

2017

Nowe Ciepło 2017: Produkcja Żywności, wystawa zbiorowa, Nowe Miasto Lubawskie

Żuławy i ich mieszkańcy, Muzeum Migracji, Lisewo Malborskie

2016

Places of Origin, zbiorowa wystawa projektowania graficznego, Design March, Reykjavik

Poland Beauty & Pragmatism | Pragmatism & Beauty,

XXI Triennale International Exhibition 2016, zbiorowa wystawa projektowania graficznego, Palazzo della Permanente, Mediolan

Biblia pauperum, zbiorowa wystawa ilustracji, Rotacyjny Dom Kultury, Warszawa

Warszawa w Budowie 8. Wreszcie we własnym domu. Dom polski w transformacji, wystawa zbiorowa, Muzeum Sztuki Nowoczesnej, Warszawa

2015

Druga Ogólnopolska Wystawa Znaków Graficznych, wystawa zbiorowa znaków graficznych, Centrum Designu, Gdynia

Międzynarodowe Biennale Studenckiej Grafiki Projektowej Agra 2015, zbiorowa wystawa projektowania graficznego, Galeria Rondo Sztuki, Katowice

2014

Warszawa w budowie 6. Miasto artystów, wystawa zbiorowa, Muzeum Sztuki Nowoczesnej, Warszawa

Miasto i okolice, indywidualna wystawa rysunków, Kato, Katowice

2013

Peleton kolaży, zbiorowa wystawa ilustracji, Galeria Praca, Warszawa

Współpraca, rezydencja artystyczna, Galeria Praca, Warszawa

2012

Coming Out. Najlepsze dyplomy ASP w Warszawie 2012, wystawa zbiorowa, Sinfonia Varsovia, Warszawa

Pokaz PSM, prezentacja działań Pracowni Struktur Mentalnych, Galeria Praca, Warszawa

Pokaz PSM, prezentacja działań Pracowni Struktur Mentalnych, Ćwiczeniówka w Pałacu Krasińskich, Warszawa

Nagrody i stypendia:

2021

Projekt Roku 2020/2021, wyróżnienie w konkursie organizowanym przez Stowarzyszenie Twórców Grafiki Użytkowej

2020

Dobry wzór 2020, finalista nagrody Instytutu Wzornictwa Przemysłowego

Projekt Roku 2019/2020, wyróżnienie w konkursie organizowanym przez Stowarzyszenie Twórców Grafiki Użytkowej

2018

Dobry wzór 2018, finalista nagrody Instytutu Wzornictwa Przemysłowego

Polish Graphic Design Awards, trzy nominacje w konkursie

Projekt Roku 2017/2018, dwie nominacje w konkursie organizowanym przez Stowarzyszenie Twórców Grafiki Użytkowej

2017

Złota Księga Dobrych Praktyk na Rzecz Społecznego Uczestnictwa Osób Starszych – II edycja, konkurs Rzecznika Praw Obywatelskich

2016

Stypendium Ministra Kultury Młoda Polska

Dobry wzór 2016, nagroda główna Instytutu Wzornictwa Przemysłowego

2012

*Nagroda Warszawskich Instytucji Kultury na wystawie *Coming Out. Najlepsze Dyplomy ASP w Warszawie 2012**

Ocena projektu doktorskiego

Praca „**Ostatnie pożegnanie. Pochówek bliskich w XXI wieku w Polsce**” jest analizą współczesnych polskich pogrzebów oraz próbą nakreślenia zmian, jakie mogłyby w przyszłości w nich nastąpić. Doktorat został wydany w formie pięknie zaprojektowanej przez autora książki – publikacji Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie. Książka składa się z czterech części – rozdziałów zatytułowanych: *Wprowadzenie, Wybrane zagadnienia dotyczące śmierci, Projekty, Aneksy* oraz umieszczonej na końcu bibliografii i źródeł ilustracji.

W rozdziale *Wprowadzenie* autor zakreśla problematykę pracy, definiując obszar badań i metody badawcze, opisując czym jest pochówek oraz stawiając tezę będącą punktem wyjścia do dalszych części doktoratu. Zauważa w niej zasadniczy brak zmian w praktykach pogrzebowych w polskiej powojennej historii, co wydaje się być osobliwe na tle ogromnych ewolucji jakie zaszły w innych dziedzinach naszego życia. Teza ta spaja ze sobą część teoretyczną i artystyczną doktoratu. Z jednej strony w naturalny sposób uzasadnia potrzebę analizy zaistniałej sytuacji, a z drugiej zaś staje się punktem wyjścia do próby jej „naprawy” poprzez projekty o charakterze spekulatywnym. Są to propozycje czterech modeli pochówków, które mogłyby funkcjonować w przyszłości. Mają one utopijny charakter, ale zarazem są możliwe do przeprowadzenia i stają się według autora punktami wyjścia do dyskusji nad możliwościami przekształcania się współczesnych rytuałów pogrzebowych.

W kolejnym rozdziale, zatytułowanym *Wybrane zagadnienia dotyczące śmierci*, który można uznać za część teoretyczną doktoratu, autor analizuje problematykę z punktu widzenia historycznego, socjologicznego, kulturowego, badając ją w kontekście zmian w życiu społecznym, gospodarczym i politycznym od lat 50. XX wieku do roku 2021. Autor przeprowadza badanie zarówno pod względem prawnym (prawo pogrzebowe, formy pochowku obecnie możliwe w Polsce, zasiłek pogrzebowy), biznesowym (branża funeralna, targi pogrzebowe), socjologicznym (śmierć jako sen, pogrzeb jako rytuał drogi), historycznym (kult zmarłych) jak i filozoficznym, kulturowym, religijnym (śmierć oswojona i zdziwała, przenikanie się świata żywych i zmarłych, portret trumienny) Umieszczona na końcu książki bogata, kilkustronicowa bibliografia, zawierająca mnóstwo opracowań dotyczących różnych wątków związanych z tematyką pracy, dodatkowo świadczy o dogłębnej analizie rozpatrywanego problemu, który w wyczerpujący i ciekawy sposób został zaprezentowany w tej części doktoratu.

Zapoznanie się z szerokim spektrum zagadnień dotyczących śmierci, pochowku, rytuałów pogrzebowych sprawia, iż czytając kolejny rozdział książki zatytułowany *Projekty*, prezentujący część artystyczną doktoratu, jesteśmy w stanie w proponowanych przez autora modelach pochówków dostrzec nie tylko utopijną, oderwaną od rzeczywistości wizję, ale konsekwentne rozwinięcie ludzkiej potrzeby – kontynuację rytuału „ostatniego pożegnania”, który przybiera nowe formy. W tym kontekście część artystyczna stanowi naturalne i logiczne dopełnienie części teoretycznej. Ma ona charakter spekulatywny i jest próbą zarysowania kierunków potencjalnych zmian jakie mogłyby nastąpić w przyszłości. Autor proponuje cztery projekty rytuałów pogrzebowych w formie typów idealnych – realizacji utopijnych, o wiarygodnym charakterze.

Zaprezentowane są one w formie tekstowej jako opis oraz wizualnej jako: makieta, film wideo, fotografia, obraz czy też rysunek.

Punktem wyjścia dla czterech modeli pochówków jest koncepcja rozwoju współczesnych utopii oraz ich charakterystyka dokonana przez socjologa Dariusza Brzezińskiego, który wyróżnił grupy utopii o charakterze „retrospektywnym” (poszukujące zmian przyszłości w przeszłości) oraz „ikonoklastycznym” (nie kreujące zmian, ale określające ich potencjalne kierunki).

W ramach tej pierwszej mgr Jakub Mazurkiewicz proponuje dwa projekty eksplorujące problematykę cielesności i duchowości. Kolejne dwa można rozpatrywać w kategorii utopii „ikonoklastycznych”. Wywodzą się one z dziedziny projektowania spekulatywnego i dotyczą umiejscowienia pochowku w sferze społecznej: pro bono i komercyjnej.

Pierwsze dwa modele pochówków eksplorują problematykę materialności ciała / niematerialności wspomnienia i są określone przez autora jako „retrospektywne”. Pierwszy projekt *Cialo* proponuje pochówek zmarłego przez rodzinę i najbliższych. Jest to wizja pogrzebu rodzinnego, w którym śmierć i rytuał pożegnania ma bardzo ludzki charakter, pozbawiony wpływu państwa i prawnych regulacji. Jest to model bardzo pierwotny i prosty, kojarzący się z powrotem do natury i stanowi dopełnienie porodu rodzinnego. Tak jak człowiek „przychodzi na świat” w domu, otoczony rodziną, tak na koniec „odchodzi z niego”, a jego ciałem zajmują się najbliżsi.

Z modelem tym zestawiona jest kolejna propozycja *Wspomnienie*, w której ciało zmarłego nie jest tak ważne, jak pamięć o nim. W modelu tym nie ma cmentarzy, a ciało po śmierci zostaje poddane przydatnej społecznie utylizacji, na przykład w taki sposób, aby energia powstała przy kremacji zasilala miejską sieć ciepłowniczą. Najważniejsze jest wspomnienie o zmarłym – przechowywane i pielęgnowane w formie rozmowy wykorzystującej nowoczesne metody komunikacji międzyludzkiej, takie jak na przykład media społecznościowe. Jest to model pokazujący również potencjalne kierunki rozwoju relacji międzyludzkich, w społeczeństwie odczuwającym negatywne konsekwencje rozwoju naszej cywilizacji (takie jak: produkcja plastikowych kwiatów na groby, które rozkładają się dłużej niż ludzkie ciało, czy też użycie cennego drewna na trumny)

Kolejne zestawienie modeli pochówków wynika z przewrotnej gry z ustrojem kapitalistycznym, w jakim obecnie żyjemy. W projekcie *Pro publico* autor proponuje intrygującą formę współbycia ze zmarłymi w przestrzeni miejskiej, dzięki której chroniliby oni nas zarówno w duchowym, jak i praktycznym sensie, ponieważ umieszczenie grobów w sferze publicznej uniemożliwia „przejecie” jej przez dewelopera. Projekt ten odwraca powstały w XIX wieku trend oddzielenia (również ze względów sanitarnych) zmarłych od żywych, poprzez tworzenie cmentarzy poza centrum miasta. W proponowanym modelu, poddane kremacji ciało mogłoby zostać z powrotem wkomponowane w tkankę miejską, a zatem włączone w sferę publiczną.

Ostatni projekt *Komercja* jest wizją kontynuacji istniejącej obecnie tradycji pogrzebowej w sytuacji liberalizacji prawa pogrzebowego, która w naturalny sposób spowodowałaby poszerzenie ofert pochówku w warunkach wolnorynkowych. Projekt cechuje prześmiewczy i subwersywny charakter. Nawiązuje on do współczesnych, komercyjnych ofert grupowych pakietów atrakcji i w podobny sposób oferuje różne sposoby na wzbogacenie oferty pogrzebowej takie jak: „warsztaty malowania trumny, w które zaangażowana może być cała rodzina”, „rytuał wspólnego kopania grobu” (pogrzeb w opcji SELF) czy też „opcjonalne rozszerzenie programu o animatora medytacji” (opcja EKO)

Elementem dopełniającym cztery propozycje nowych form pochówku jest wzornik alternatywnych symboli śmierci w formie wielkoformatowego dyptyku na płótnie. Autor przedstawia w nim zaprojektowane przez siebie propozycje znaków graficznych dotyczących symboli śmierci i żałoby takie jak: proch, kompost, piktogram recydingu, schody do nieba, pustka, ciemność jasność itp.

W ostatnim rozdziale zatytułowanym *Aneks* możemy zapoznać się z dokumentacją indywidualnej wystawy mgr Jakuba Mazurkiewicza *Wyobraźnia funeralna. Wobec polskiego prawa pogrzebowego 1959-2021*, która odbyła się w Galerii Dizajn BWA Wrocław, i na której został zaprezentowany wyżej opisany projekt. Dokumentacji wystawy towarzyszy również wywiad z autorem przeprowadzony przy tej okazji przez Sonię Jaszczyńską. Ta część publikacji pokazuje zaaranżowanie i wyekspozowanie części artystycznej doktoratu jako wystawy w przestrzeni galerii. Książka dzięki takiemu zakończeniu nabiera interesującego, pełnego charakteru; publikacji wyczerpująco przedstawiającej problem – skończonego opracowania.

Konkluzja

Mgr Jakub Mazurkiewicz w opisie swojej sylwetki twórczej wspomina, iż w praktyce dydaktycznej, artystycznej i projektowej cechuje go zaangażowanie społeczne, przejawiające się w zainteresowaniu sprawami społeczności w których żyje, oraz że jego postawa charakteryzuje się chęcią odnajdywania atrakcyjności w miejscach i sytuacjach pozornie nudnych.

W taki właśnie sposób można spojrzeć na jego pracę doktorską. Dotyczy ona rzeczy oczywistej i nieuniknionej. Z jednej strony bardzo ważnej, a jednak z drugiej trochę we współczesnych czasach „zapomnianej”. Jest to o tyle zastanawiające, że pochówek ciał zmarłych i troska o ich szczątki jest rzeczą wyjątkową i unikatową dla naszego gatunku. Od ponad 100 000 lat nie pozostawiamy ciał zmarłych bliskich bez opieki. Rytuály i obrzędy pogrzebowe wykształcone przez różne kultury, jako działania podejmowane w reakcji na śmierć, świadczą o tym, że ten ponadczasowy i podstawowy problem ludzkości jakim jest przemijanie, w dużym stopniu kształtuje cywilizację i ma ważny,

społeczny charakter. Praktyki związane ze śmiercią różnią się bardzo pomiędzy kulturami. Potrzeba zabezpieczenia i przechowania zwłok zmarłych pozwala nam na poznanie i analizę przeszłych kultur – ponieważ to właśnie grobowce, wraz ze złożonymi w nich szczątkami, przechowują cenne informacje dotyczące sposobu życia, wierzeń i zwyczajów dawnych pokoleń. Ten historyczny kontekst powoduje, że z reguły utożsamiamy pochówek z przeszłością, bo przecież dotyczy on poprzednich pokoleń. Dlatego właśnie tak interesujące jest ujęcie tej problematyki w pracy doktorskiej mgr Jakuba Marii Mazurkiewicza, w której proponuje on spojrzenie w przyszłość, na potencjalne kierunki jej zmian. Trudno jest myśleć o „futurologii” śmierci, bowiem myślimy wtedy o końcu jeszcze nie narodzonych pokoleń. Dodatkowo problem ten w ujęciu współczesnym w Polsce jawi się jako peryferyjny, pozostający poza głównym polem zainteresowań dzisiejszego społeczeństwa. W tych dwóch aspektach paradoksalnie zawiera się siła i oryginalność pracy doktorskiej. Ujawnia ona skomplikowany i wielopłaszczyznowy problem oraz świadczy o niesamowitej wrażliwości społecznej autora. We wstępie do pracy mgr Jakub Maria Mazurkiewicz analizuje przemiany życia społecznego w Polsce na przestrzeni ostatnich 60 lat. Charakteryzuje je jako okres przełomowych zmian ustrojowych, społecznych i technologicznych, nie tylko w kontekście rozwoju cywilizacyjnego, ale również chęci życia w zgodzie z naturą oraz w bardziej tradycyjny sposób (poród rodzinny, kampania „rodzić po ludzku”, powrót edukacji domowej). Z jego analizy wynika, że w Polsce na tle ogromnych zmian jakie zaszły na różnorodnych płaszczyznach naszego życia osobistego i społecznego, w kwestii pochówku oraz rytuałów pogrzebowych, nadal obowiązuje archaiczna uchwała o cmentarzach i chowaniu zmarłych z roku 1959. Mgr Jakub Maria Mazurkiewicz zwraca uwagę na to, że jest ona nieaktualna - nie podąża za zmianami społecznymi, a rytuał pogrzebowy jest bardzo podobny do tego w latach 60-tych. Autor zwraca uwagę na naszą zachowawczość w tej sferze oraz brak społecznej potrzeby do stworzenia alternatywnych, bardziej odpowiadających współczesnym czasom form. Być może wynika to z przemian cywilizacyjnych. Przemysław Urbańczyk w swojej książce *Trudna historia zwłok* pisze: *„W krajach wysoko rozwiniętych śmierć została dziś pozbawiona swoich ważnych funkcji społecznych tj. prowokowania refleksji nad przemijalnością oraz stwarzania okazji do skupienia zbiorowych emocji(...) jak też wzmacniania więzi społecznych przez rozpamiętywanie i podtrzymywanie pamięci o już nie-żywej przeszłości. Obecnie umieranie ma być maksymalnie „sterylnie” - ma nie zajmować zbytnio czasu ani zbytnio nie zaprzętać uwagi żyjących.¹”* Doszło też do tak zwanej medykalizacji śmierci – odchodzimy w szpitalach, odpowiedzialność za nią biorą lekarze, a aparatura często sztucznie podtrzymuje człowieka przy życiu, nie pozwalając mu odejść. Śmierć przestała być widoczna i nie ma dla niej miejsca w wysoko rozwiniętych społeczeństwach.

1 P. Urbańczyk, *Trudna historia zwłok*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Toruń, 2020, s. 275

Przestała być naturalnym etapem życia, a obecnie najczęściej zajmują się nią zawodowo wyspecjalizowane instytucje takie jak: domy starości, hospicja, szpitale, a w końcu firmy pogrzebowe. Kontakt ze umierającym człowiekiem, czas śmierci i pożegnania zmarłego, obcowania z jego ciałem jest coraz rzadszy. Tymczasem śmierć jest jednym z etapów życia i tak jak w przypadku innych, warto by zaktualizować sposoby pochówku do bardziej odpowiadających współczesnym oczekiwaniom społecznym. Dlaczego w czasach katastrofy klimatycznej nadal produkujemy drewniane trumny? W samej Polsce, jak podaje autor, wykorzystuje się rocznie 70 tysięcy metrów sześciennych drewna na ich produkcje. Dlaczego nie widzimy potrzeby wprowadzenia na tym polu zmian - rozwiązań, które na przykład są możliwe w innych krajach? Takich jak na przykład bardziej ekologiczne: „naturalne pochówki” czy „lasy cementarne”, które stają się coraz bardziej popularne w Wielkiej Brytanii czy też w Niemczech.

W swojej pracy doktorskiej autor nie zajmuje się krytyką zaistniałej sytuacji, lecz przyjmuje bardziej użyteczną pozycję badacza – projektanta, osoby analizującej problem po to, aby zaproponować konkretne rozwiązania. Mgr Jakub Maria Mazurkiewicz opisuje ją jako: „*mapę myśli, dzięki której można opracować i obserwować temat za pomocą narzędzi z innego porządku niż akademicki*”. Ja również w taki sposób odczytuję pracę doktorską: jako system notatek, projektów, obrazów, które w zestawieniu ze sobą nabierają wielowymiarowego sensu. Nie mają one linearnego charakteru, ale można je komponować w coraz to nowe zaskakujące zestawienia, odkrywające kolejne aspekty problemu. Wysnuć refleksji i wniosków autor pozostawia odbiorcom pracy. Propozycje projektów nowych form pochówków z jednej strony można odczytywać jako projektową „odповідź” wynikającą z analizy obecnej sytuacji społecznej oraz próbę nakreślenia kierunków zmian w przyszłości. Z drugiej są one trafną próbą uwspółcześnienia cech charakterystycznych dla rytuałów pogrzebowych. Obrządków i gestów, które są istotne dla nas jako jednostek oraz dla naszych więzi społecznych, ale których rozwój być może właśnie z powodu postępu cywilizacyjnego został we współczesnych czasach zaburzony. Dlatego odczytuję pracę doktorską mgr Jakuba Marii Mazurkiewicza jako bardzo ciekawą i dojrzałą propozycję twórczą o interdyscyplinarnym charakterze, pracę doktorską ujętą w bardzo starannie opracowaną formę publikacji. Książki, która przez swoją interesującą treść oraz atrakcyjną i przemyślaną formę ma szansę dotrzeć do szerszego grona odbiorców, którą cechuje potencjał społecznego oddziaływania.

Biorąc pod uwagę zawartość artystyczną i teoretyczną przedstawionej rozprawy doktorskiej pana magistra Jakuba Marii Mazurkiewicza stwierdzam, że przygotowana przez niego praca doktorska stanowi oryginalne, nowatorskie rozwiązanie artystyczne, oraz że spełnia wszystkie wymagania stawiane przez ustawodawcę w art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o

stopniach i tytule naukowym w zakresie sztuki z późniejszymi zmianami. W związku z powyższym w pełni popieram wniosek do Rady Dyscypliny Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie o przyznanie mgr Jakubowi Marii Mazurkiewiczowi stopnia doktora w dziedzinie sztuki, w dyscyplinie - sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki. Jednocześnie, biorąc pod uwagę bardzo wysoki poziom recenzowanej rozprawy, wnioskuję o jej wyróżnienie.

A. Altkorn